

Hänsyn till vatten

Kantzonernas funktioner

Vattendrag och sjöar med omgivande skog, kantzoner, ska betraktas som en enhet. Variationen i naturen är stor och den ena bäcken eller sjön och dess omgivning är inte den andra lik. Den hänsyn som ska tas behöver därför variera beroende på de olika förutsättningar som finns. Ibland bör det lämnas breda, helt orörda kantzoner. I andra fall bör träd plockhuggas i kantzonen medan det på begränsade sträckor kan vara mest ändamålsenligt att avverka ända fram till vattnet för att möjliggöra utveckling av en mer funktionell kantzon i det nya beståndet.

Alla åtgärder för att avgränsa kantzoner som kan skydda vattenmiljöer ska utgå ifrån ett ”funktionalitetstänkande”. Följande funktioner är viktiga:

1 Bevara viktiga markkemiska processer

Marken omkring sjöar och vattendrag utgörs till stor del av utströmningsområden. Här sker många viktiga kemiska processer och kantzonerna fungerar som kemiska filter som binder, faller ut eller omvandlar ämnen som transporterats dit via grundvattnet. Dessa processer påverkar i hög grad kvaliteten på vattnet som kommer ut i sjöar och vattendrag.

2 Förhindra slamtransport och stabilisera strandkanten

Kantzoner kan fungera som ett fysiskt filter för eroderat material och stabiliserar strandkanter vid sjöar och vattendrag. Ostörd mark och intakt vegetationstäckning är det viktiga för den filtrerande funktionen. Därigenom begränsas erosion, utförsel och vidare transport av bland annat slam och humus. Träd och buskar i kantzonen kan även dämpa vattenhastigheten och på så sätt minska transporten av slam nedströms.

Det är viktigt att en kantzon avgränsas så att funktionen att bevara vattenkvalitet och vattnets biologiska värden kan upprätthållas över tiden. Vattnet är en del av ett dynamiskt skogslandskap och huvudmålet är att bibehålla resiliens hos vattensystemen.

3 Tillföra föda till vattenlevande organismer genom nedfallande löv och kryp.

Vegetationen i kantzonen tillför vattendragen näring i form av löv, barr, andra växtdelar, insekter och andra småkryp. Lövinslag i kantzonen ökar artrikedomen och produktionen av fisk i skogsbäckar.

4 Ge beskuggning

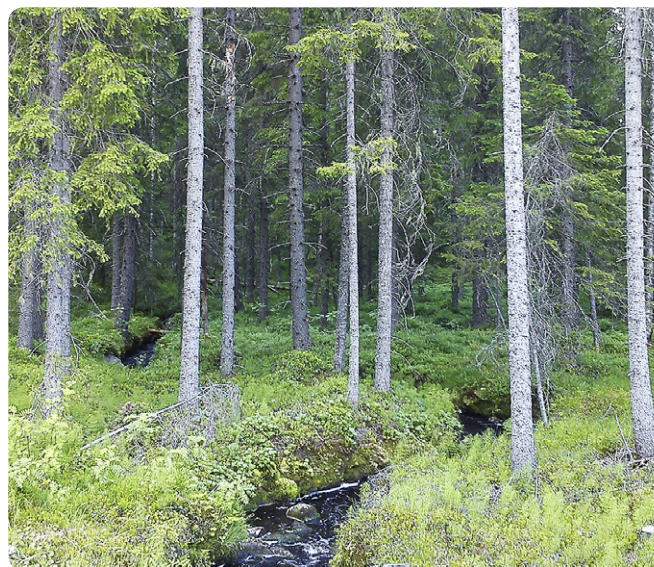
Kantzonen träd och buskar reglerar ljusförhållanden och kan ha stor betydelse för att dämpa temperaturväxlingar sommartid. Det finns arter i skogsvattendragen som är mycket känsliga för förhöjd vattentemperatur. Ljusexponering i kombination med ökat näringsläckage vid avverkning kan orsaka kraftig igenväxning i vattnet. Större vattendrag och sjöars strandnära zoner är inte lika känsliga för ljusexponering som små skogsvattendrag.

5 Tillföra död ved

Död ved bidrar till att öka variationen i vattenmiljöer och har stor betydelse för vattendragens funktion, produktion och biologisk mångfald. Ofta har död ved större betydelse i flacka och slätbottnade områden än längs branta sträckor som är rika på block.

6 Bevara biologisk mångfald

Förutom att kantzoner är viktiga för biologisk mångfald i vattenmiljöer så har kantzonen i sig ofta högre artrikedomen än omgivande skog. Här kan finnas inslag av hänsynskrävande biotoper som bäckskog, strandskog, källor eller källområden m.m.

FOTON: ELISABET ANDERSSON

Kantzoner vid sjöar och vattendrag har i grunden samma funktioner vid båda typerna av vattenmiljöer men funktionerna har lite olika vikt vid stora sjöar och små vattendrag.

Kantzons funktion	Består av	Åtgärd
Bevara viktiga markkemiska processer, näringsupptag, denitrifikation m.m.	Utströmningsområden. Områden mot sjöar och vattendrag dominerade av hydrofil vegetation (sumpmossor m.m.)	Ingen körning. Lämnas i regel utan skogsbruk och med intakt vegetationstäckning.
Förhindra slamtransport.	Närområden till vatten samt branter och erosionskänsliga marker.	Inga markskador i och i direkt anslutning till vattendrag eller sjöar eller skador som kan leda till slamtransport ut i vatten. Ingen körning inom cirka 10 meter från vatten. Vid behov lämnas träd, buskar och annan vegetation som bedöms nödvändig för att ytterligare förhindra slamtransport.
Föda till vattenlevande organismer.	Löv, barr, insekter och andra småkryp.	Gynna löv i barrdominerade bestånd. Lämna allt löv inom cirka 10 meter vid förnyingsavverkning.
Beskuggning.	Träd, buskar och annan vegetation som skuggar vattnet.	Lämna träd, buskar och annan vegetation som bedöms ge stabil beskuggning av vattnet över tid.
Försörjning av död ved.	Träd som kan tillföra död ved till vattnet.	Lämna enstaka träd eller grupper av träd som kan falla i vattnet eller skapa aktivt död ved.
Bevara biologisk mångfald i kantzonen och i vattnet.	Hänsynskrävande biotoper mot vatten, bäck-/strand-/sväm-/sumpskog.	Lämnas i regel utan skogsbruk, alternativt utförs naturvårdande skötsel

I tabellen redovisas de olika funktionerna, vad dessa består av och vilka åtgärder som bör göras. De olika funktionerna och åtgärderna som beskrivs ska läggas ihop till en helhet!